

و.و.بارتولد

تاریخ هفت آب

ترجمه از روسی به انگلیسی

و.و.میرسکی

ترجمه به فارسی

دکتر محسن رحمتی

استادیار تاریخ دانشگاه لرستان

انتشارات نوید شیراز

سرشناسه	بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ، ۱۸۶۹ - ۱۹۳۰ م.
عنوان و نام پدیدآور	Bartol'd, Vasilii Vladimirovich
مشخصات نشر	تاریخ هفت آب و بارتولد: ترجمه به فارسی محسن رحمتی.
مشخصات ظاهری	شیراز: نوید شیراز، ۱۳۹۲.
شابک	۱۷۶ ص.
وضعیت فهرست نویسی	۲-۶۲-۱۹۲-۰۶۰۰-۹۷۸
یادداشت	فیفا
یادداشت	این اثر از روی متن ترجمه شده از روسی به انگلیسی توسط و.و. مینورسکی ترجمه شده است.
یادداشت	عنوان اصلی: Four studies on history of Central Asia.
یادداشت	کتابنامه، ص. ۱۶۰-۱۵۵.
یادداشت	نمایه.
موضوع	اسیای مرکزی--تاریخ
شناسه افزوده	رحمتی، محسن. ۱۳۵۱ - مترجم
رده بندی کنگره	۱۳۹۰ ق ۲ اب DK۸۵۶۱
رده بندی دیویی	۹۵۸۴۰۷
شماره کتابشناسی ملی	۲۳۸۱۷۵۴

تاریخ هفت آب

ترجمه به فارسی: دکتر محسن رحمتی

ویراستار علمی: دکتر جهانبخش ثواب

طرح جلد: سعید فضلی □ لیتوگرافی و چاپ: واصف

چاپ اول: ۱۳۹۲ □ حق چاپ محفوظ □ تیراژ: ۱۱۰۰ جلد

ناشر: انتشارات نوید شیراز

دفتر شیراز - تلفن ۶۲-۲۲۶۶۶۱ نمابر ۲۲۲۹۶۷۶-۰۷۱۱ □ ص.پ: ۷۱۳۶۵/۶۶۶

دفتر تهران - تلفن ۵۹۴۵-۸۸۹۰۵۹۴۵ نمابر ۱۵۲۲-۸۸۹۲۱-۰۲۱

پست الکترونیکی: info@navideshiraz.com

وب سایت: www.navideshiraz.com

شابک: ۲-۶۲-۱۹۲-۰۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۰۶۲-۲ ISBN: 978-600-192-062-2

۴۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	سخن مترجم
۱۵	مقدمه‌ی مؤلف
۱۹	ووسون‌ها
۲۹	ترک‌ها
۳۶	قرلوق‌ها
۴۵	قراخانیان
۵۵	قراختایان
۶۸	مغول‌ها تا پایان حکومت جغتایان
۱۰۴	مغولستان
۱۱۷	قلموق‌ها
۱۴۹	ضمیمه: سال شمار وقایع
۱۵۶	منابع و مأخذ
۱۶۱	منابع ترجمه‌ی فارسی
۱۶۳	نمایه‌ها

۱۶۳	 نمایه‌ی کسان
۱۶۹	 نمایه‌ی جای‌ها
۱۷۶	 نمایه‌ی اقوام و گروه‌ها
۱۷۸	 نمایه‌ی عناوین و القاب
۱۷۸	 نمایه‌ی کتاب‌ها
۱۷۹	 نمایه‌ی ملل و نحل
۱۷۹	 نمایه‌ی زبان‌ها و گویش‌ها

www.ketab.ir

سخن مترجم

امیر اسماعیل سامانی در سال ۲۸۰ هـ ق، با عبور از سیحون، بزرگ‌ترین غزوه‌ی اسلامی در سرزمین‌های شرقی را رهبری کرد. او با حمله به اردوگاه اصلی ایلات قُریلوق در اطراف طراز، توانست مقرّ قاغان قُریلوق‌ها را منهدم نموده و عده‌ی زیادی از آن‌ها را به اسارت و بردگی بگیرد به گونه‌ای که در اثر آن قیمت برده در بازارهای برده فروشی به نحو محسوسی کاهش یافت. در پی این غزا، مرزهای شرقی قلمرو اسلامی نزدیک به ۵۰۰ کیلومتر به جلوتر رفته و نخستین جرّقه‌ی ورود اسلام (به صورت گسترده) به منطقه‌ی «هفت آب» زده شد. با استقرار انبوه غازیان مسلمان در طراز و طراح‌ی و انجام غزوات متعدّد علیه ایلات قُریلوق و اغوز غیر مسلمان مستقر در ترکستان، عملاً آن منطقه جایگزین بخارا و سمرقند گشته و مسؤولیت سترگ دفاع از کیان اسلام و تلاش برای گسترش آن بر عهده‌ی این ناحیه افتاد. از این رو، بایستی اهمیت سیاسی این منطقه را در رابطه با تاریخ استپ، ترکستان و فرارود فوق‌العاده دانست.

طراز در واقع، غربی‌ترین بخش منطقه‌ی هفت آب است، که همراه با سرزمین‌های اطراف ایسیک کول، درّه‌ی رودهای ایلا و چو، منطقه‌ی هفت آب را تشکیل می‌دادند. هفت آب به زبان ایلات ترک، «یتی (یدی) سو» نامیده شده و روس‌ها به آن «سمیرچیه» گفتند.^۱ ارتفاعات برف‌گیر با یخچال‌های طبیعی

۱. این سرزمین امروزه به زبان روسی سمیرچیه (Semirchie) گفته می‌شود که ترجمه یده‌سو (یتی‌سو) = هفت آب است.

فراوان، دره‌های ژرف، سرسبز و باریک و رودهای پرآب متعدد، سیمای طبیعی این منطقه را شکل می‌داد.^۱ فراوانی نسبی بارش، طولانی بودن فصل سرما، سردی هوا و یخ بندان شدید، خصایص عمومی آب و هوای این منطقه بود. کوهستانی بودن منطقه، امکان بهره‌برداری از زمین و عملیات کشاورزی را تقریباً به حداقل رسانده بود.^۲ اما پوشش گیاهی غنی در منطقه که شامل علف‌های کوتاه‌قد و درختان سوزنی‌برگ بود بهترین زمینه را برای پرورش دام ایجاد کرده بود. تعدد جویبارها، نهرها و رودهایی که از قله این منطقه جاری می‌شد، تعداد زیادی دریاچه ایجاد کرده بود.^۳ بزرگترین این دریاچه‌های کوهستانی دریای اسپیک کول (ایسپیک کول؛ ایسیغ کول، ایستی کول = دریاچه گرم) بود که به علت شوی فراوان، به رغم سرمای حداقل منهای چهار (۴-) نیز یخ نمی‌زد و بهترین مکان برای مهاجرت فصلی پرندگان و وحوش مناطق اطراف در فصل زمستان بود. این دریاچه که از چهارطرف در میان ارتفاعات اغراج ارت محاط شده بود آب بیش از ده جویبار و رودخانه را دریافت می‌کرد. مساحت آن را سی فرسنگ در بیست فرسنگ نوشته‌اند.^۴ از دیگر دریاچه‌های منطقه از یددوزکول^۵، ترنک کول (سوندک کول)^۶ و توزکول می‌توان یاد کرد. دریاچه‌ی اخیر با وسعت ده فرسنگ در هشت فرسنگ محل تأمین نمک مورد استفاده‌ی ساکنان منطقه بود.^۷

۱. راهنمای کشورهای مستقل ...، صص ۹۶-۹۵.

۲. آن سرزمین، امروز هم تقریباً به طور کامل قابلیت کشاورزی ندارد. همان مأخذ، ص ۹۹؛ حدود العالم، ص ۷۹.

۳. امروزه نزدیک به هزار دریاچه از این منطقه شناخته شده است. همان مأخذ، ص ۹۶.

۴. برای اطلاع بیشتر درباره‌ی این دریاچه، ر. ک: حدود العالم، ص ۱۵؛ ابن بکران، ص ۳۷؛ کاشغری، ج ۳، ص ۹۹؛ گردیزی، ص ۵۹۹؛ تعداد رودها را هفتاد رود می‌نویسد. همچنین راهنمای کشورهای مستقل ...، ص ۱۰۵. مأخذ اخیر در جای دیگر مساحت دریاچه را ۶۲۰۰ کیلومتر مربع می‌داند (ص ۹۶).

۵. کاشغری، ج ۳، ص ۹۹. (Yoldoz Kol)

۶. همان، ص ۹۹ و ص ۲۷۳.

۷. حدود العالم، ص ۱۵ و ۸۲.